

„...Minden hang muzsika nekem...”

Bücsü Vermesy Pétertől

A forradalom napjaiban szállongó hírekből és Szász János néhány sorából tudatosodott bennünk, hogy Vermesy Pétert is elveszítettük („...amidőn a tévé képernyőjén a bemondó beszámolt a temesvári vérfürdőről, infarktust kapott és meghalt”).

Gyermekek és felnőttek, zenekedvelők és szakemberek egyaránt szerették, értékelték. Nem csoda, hiszen az írásnak, élőbeszédnek, de főleg a muzsikának hivatott mestere volt. Ott láttuk *A Hét* első zeneirői között, s zeneszerző-mintaképeit népszerűsítette portréban, esszében; bekapcsolódott vita-sorozatba, ha segíthetett fogalomtisztázásban. Jelen volt olyan esztétikai írásokkal, melyekben — a kodályi jelszóval: a zene mindenkié! — a muzsika útját egyengette a közönség felé, sikra szállt a zenei anyanyelvért. („Sajnos, még mindig — írja 1970-ben — csak elvben fogadjuk el Kodály-nak a zenei nevelésről szóló igazságát, tudniillik, hogy a zenei nevelésnek kilenc hónappal a születés előtt kell kezdődnie. A zenei anyanyelvre való nevelés ilyen szellemben történő gyakorlata helyett többnyire egy «a népzene kimeríthetetlen kincsestára»-szerű frázist adunk elméletben utóvalól a fiatalok kezébe, ezzel aztán vándorolhatnak a beattól Stockhausenig és vissza. Pedig a zenei anyanyelv, úgy is mint közös nyelv közönség—előadó—zeneszerző vonatkozásban, mindnyájunk számára létkérdés.”) Betekintést nyújtott a modern zeneszerzés világába. („Korszerű zenét írni — ezt, és így, őszintén szólva sohasem ambicionáltam. Nem hiszek ugyanis benne, hogy a korszerűsége iránnyuló tudatos törekvés mint elsődleges alkotói szempont, óhatatlanul jó zenét eredményezne. A tétel nyilván fordítva érvényes: a jó zene feltétlenül korszerű is egyben... Az új kifejezőeszközökkel való kísérletezés nemcsak hogy joga, de kötelessége az alkotóművésznek, ez azonban «szent magánügy» — mindaddig, amíg csak kísérletezés...”).

Felvillantott szokatlanabb

összefüggéseket irodalom és zene viszonyáról. Szellemesen vezette végig olvasóját a zene vizuális elemeinek érzékelésén, feltárt ellentmondásnak tűnő kapcsolatot: zene és zöreij összefüggéseit boncolgatta, vagy szélesebb körbe ágyazva tárgyalta a zene szerepét az ember életében a shakespeare-i vélekedésből kiindulva, tudniillik, hogy „az ember, aki legbelül zenétlen s nem hat rá édes hangok egyezése, az kész az árulásra, taktikára, s szelleme tompa, mint az éjszaka... meg ne bízz benne”. Vermesi véleménye szerint „a zene éppúgy nélkülözhetetlennek bizonyult, mint a levegő, a víz vagy a tűz... Ember és zene — megbonthatatlan entitás” az ő világképében.

Láttuk Vermesyt tévé-sorozatban, amikor Halmos Katalinnal hangulatos-ötletes ciklus keretében vezette be a fiatal érdeklődőket a zene világába. Elméleti foglalatosságát betetőzte doktori disszertációjával, melyben a roppant gazdag gregorián zene egyetlen — látszólag kevésbé súlyos szerepet betöltő — elemére összpontosította figyelmét: a záratok fejlődését követte nyomon a reneszánszig.

Jelen volt kórustalálkozókon; tanáraival, fiatalabb kollégáival karvezetői munkát is vállalt Kolozsvár szomszédságában, hogy ezzel is segítse szülőföldje zenei művelődését.

Természetesen, elsősorban zeneszerzőként tartottuk és tartjuk őt számon. A kolozsváriak emlékezetében még elevenen él egyik-másik jelentős műve bemutatójának élménye, a koncentrált s államvizsgadolozatként elhangzó *Kamaraszimfóniáé*: vagy a bartóki tiszta forrásra utaló második szimfónia, a *Solum ex clara fontae*. *Zenekari szvitjét* egyik kritikusa intellektuális kabarénak nevezte („Ügy hisszük, tételeinek egymáshoz illeszkedő szilánkjával, ez a szellemes zenekari szvit az első szintézis Vermesy Péter zeneszerzői oeuverjében. Benne külsőséges zenei gúnyrajz és bensőséges zenei lélekrajz kölcsönösen feltételezik egymást” — Rónai István). Akikre felnézett muzsikusként, azok emlékének jellegzetes zongoradarabokkal adózott (Bartóknak siratóval — *Naenia*, Kodálynak postludiummal). Vokálszimfó-

nikus művében, akárcsak kórusaiban és dalaiban igazi irodalmi értékeket ültetett át a zene világába; — Szilágyi Domokos költeményeiből egész kis kórusmikrokozmossszal ajándékozta meg a gyermekeket, hogy tudatos muzsikálásra serkentse őket (*Pimpimpáré*).

Nagyon sokan a színpadon találkoztak mély, helyzet- és jellemábrázoló muzsikájával. A bábszínháznak hosszú éveken át kivételes ragaszkodással és hozzáértéssel komponált kísérezetét — Grimm-meséktől kezdve napjaink meseirőinek darabjaig: *Hamupipőke*, *Békahercegnő*, *Cini Samu*, *Mici Mackó*, *Jajdefáj doktor*, *Eszembesincs Kati* sok gyermeknek vált maradandó ismerősévé éppen az ő zenéjének közvetítésével. Hasonló süllyal és felelősséggel volt jelen a felnőttek színpadán is: Madách-, Szigligeti-, Tamási-, Illés-, Brecht-darabokat — hogy csak néhányat említsék — láttunk-hallottunk az ő tartalmas-beszédes zenéjével alátámasztva-színezve. Nem idegenkedett a film- és pantomimzenétől sem, ez utóbbiban éppenséggel kísérletezett is. Kár, hogy sokat emlegetett operája, az *Ördögvaltozás Csikban* nem jutott el a színpadig.

Ennyi lenne az életmű summás mérlege. A ránk maradt értékeké. S ami még gazdátlanul maradt íróasztalfiókjában hever egyelőre ismeretlenül.

Nem tudok ellenállni a kísértésnek, hogy a cimben idézett Whitman-sort — továbbra is Vermesyre vonatkoztatva — ne folytassam:

„Gyermekkorom óta... minden hang muzsika nekem...
Hallom a héber lea

zenéjét...

Hallom a muzulmán mecsetből a muezzin hívását...
Hallom a sokhúrú egyiptomi hárfát...

Óriás orgonákat, zenekarokat hallok a hangok áradó futamából,

Luther acélos himnuszát,
Erős várunk nekünk az Isten;
Rossini *Stabat Mater*

dolorosa-ját,

Vagy egy magas katedrális homályos, pompás ablakára szállva lebegni látom
A szenvedélyes *Agnus Dei*-t,
vagy a *Gloria in*

excelsis-t...“

BENKŐ ANDRÁS